

УДК: 81:811
DOI: 10.35254/bhu/2022.59.62

Eshenkulova G.,
Kyrgyzstan Milli Bilimler Akademisi
Cengiz Aytmatov adına Dil ve Edebiyat Enstitüsü

KIRGIZ TÜRKÇESİNDE “GELİN” KAVRAMININ LINGUAKÜLTÜREL ÖZELLİKLERİ

Özet

Dil, toplum ve kültür kavramları arasında çok sıkı ilişki vardır. Dil ve kültür bir milleti millet yapan, diğer milletlerden farklı kılan en önemli unsurlardır. Kültür, toplumların asırlar boyunca edindiği bilgi ve yaşantı birikimleridir. Dil, bu kültürü koruyup nesilden nesile aktarılmasını sağlayan en etkili araçtır. Bir toplumun dilinde, o toplumun bütün kültürel özellikleri yansıtılmaktadır. Bu nedenle dili linguakültür bilimi yönünden araştırma, bir dil çalışması olduğu kadar belirli kültürün dildeki yansımalarını ele alması sebebiyle etnolojik tespitler de içermektedir. Bu makalede, Kırgız Türkçesinde Gelin kavramı “dil – kültür” ikili çevriminde araştırılıp, Kırgız toplumunda geline oldukça önem verildiği ve bu değerın sözlü kültüre de geniş ölçüde yansdığı görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Kırgız Türkçesi, dil ve kültür, toplum, gelin kavramı, milli değer.

КЫРГЫЗ ТИЛИНДЕ “КЕЛИН” СӨЗÜNÜN ЛИНГВОМАДАНИЙ ӨЗГӨЧӨЛҮГҮ

Кыскача мазмуну

Тил, коом жана маданият түшүнүктөрүнүн ортосунда өз ара тыгыз байланыш бар. Тил жана маданият – бир улутту улут кылган, башка улуттардан айырмалаган эң маанилүү элементтер болуп саналат. Маданият – бул коомдордун кылымдар бою топтогон акыл-ой, илим-билим жана улуттук баалуулуктарынын жыйындысы. Тил – бул маданиятты өзүнө сиңирип, муундан-муунга өткөрүп берүүчү эң маанилүү каражат. Тил бирдиктеринде улуттун акыл-эси, ой-жүгүртүүсү, сүйлөө маданияты, үрп-адаты, дүйнө таанымы кеңири камтылат. Ушул себептен тил илиминде тилдик жана маданий байланыштардын изилдениши лингвомаданият таануу илими алкагында ишке ашат. Бул макалада кыргыз тилинде Келин сөзү өзүнчө концепт катары алынып, лингвомаданий ыкма менен талдоого алынды. Изилдөөнүн жыйынтыгында, кыргыз коомунда келиндин орду, мааниси жана маданий өзгөчөлүгү аныкталды.

Түйүндүү сөздөр: Кыргыз тили, тил жана маданият, коом, келин концепти, улуттук баалуулук.

LINGUACULTURAL FEATURES OF THE CONCEPT “BRIDE” IN KYRGYZ LANGUAGE

Abstract

There is a very close relationship between the concepts of language, society and culture. Language and culture are the most important elements that make a nation different from other nations. Culture is the accumulation of knowledge and experience that societies have acquired over the centuries. Language is the most effective tool that preserves and transmits this culture from generation to generation. In the language of a society, all the cultural characteristics are reflected. For this reason, researching language in terms of linguistics includes ethnological determinations. In this article, the concept of bride in Kyrgyz language has been researched in the "language - culture" and it has been seen that the bride is given great importance in the Kyrgyz society and its widely reflected in the oral culture.

Key words: Kyrgyz language, linguoculturology, society, bride concept, national value and feature.

Dil, bir milletin bireyleri arasında iletişimi sağlarken toplumun ortaya koyduğu kültürel değerleri de aktarmaktadır. Dil, bir kültür aktarıcısı olarak toplumun özelliklerini en iyi yansıtan önemli bir araçtır. Dil, toplum ve kültür birbiriyle çok sıkı ilişkili kavramlardır. Bir toplumun kültüründe ne varsa, dilinde onu yansıtmaktadır. Kültür, bir milletin tarihi süreç içinde maddî ve manevî olarak oluşturup edindiği milli değerler bütünüdür [1, s.14]. Dil, bu kültürü yaşatan ve kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlayan bir unsurken, bir yandan da kültürün ürünü olarak kültürel öğelerle

gelişir, birikir ve zenginleşir. Dilin zenginliği bu kültürün zenginliğidir. Dolayısıyla, dili linguakültür bilimi yönünden araştırma, bir dil çalışması olduğu kadar belirli kültürün dildeki yansımalarını ele alması sebebiyle etnolojik tespitler de içermektedir.

Bu çalışmada, Kırgız Türkçesinde Gelin kavramı “dil – kültür” ikili çevriminde araştırılacaktır. Dilbilimsel özellikleri yanı sıra, etnokültürel, etnolinguistik unsurları da ele alınmaya çalışılacaktır.

Gelin kelimesi en eski kültür kelimelerimizden biri

olarak günümüze kadar ulaşmıştır. S. G. Clauson, “kelin / gelin” kelimesinin “kel / gel” - fiil köküne “-in” fiilden isim yapım ekinin eklenmesiyle kurulmuş fiil soylu isim olduğunu ve “aileye gelen kişi, birinin küçük erkek kardeşinin veya oğlunun karısı” anlamında bir kelime olduğunu ifade etmektedir. Fiilden isim yapan bir ek olan “-in”, Eski ve Orta Türkçe döneminde işlek bir ektir. “-in” ekinin eklendiği fiillerden, fiilin de tesiriyle, “kararlılık, süreklilik, güçlülük” ifade eden isimler türettiği görülüyor. Nitekim

“gelin” sözünün ruhunda, “kararlılık, kesinlik, süreklilik, dönülmezlik, sonsuzluk” seziliyor [2, s.622]. “Kelin”, Yenisey ve Gök Türk Yazıtlarında olduğu gibi Divanü Lugati't Türk, Kutadgu Bilig'de de günümüzde kullanılan manada kullanılmıştır. Türkçede g / k - ses değişmesi yaygın durumdadır [3, s.17-29]. Buna ek olarak günümüz Türk Lehçelerinde Gelin kelimesinin nasıl kullanıldığını ve nasıl bir benzerlik teşkil ettiğini de göstermenin faydalı olacağını düşünmekteyiz.

Azerbaycan Türkçesi	Gəlin
Başkurt Türkçesi	Kilen
Kazak Türkçesi	Kelin
Kırgız Türkçesi	Kelin
Özbek Türkçesi	Kelin
Tatar Türkçesi	Kilen
Türkiye Türkçesi	Gelin
Türkmen Türkçesi	Gelin
Uygur Türkçesi	Kelin

Kırgızca sözlüğe bakıldığında Kelin (Келин): 1. Oğlunun ya da küçük kardeşinin eşidir. “Kelinge bosogusun attatkanda, Umsunay apa çaçılсын eşигинен төрүнө чейин чаçкан”(S. Sasıkbayev). = Gelin eşikten atlayarak girerken, Umsunay anne çaçılсын (bir düğün ayınıdır, güveyin yakınlarından yaşlıca bir kadın gelinin üzerine şekerlemeler saçar) eşіğинден başкөшесине kadar saçmıştı. 2. Bütün olarak kendisinden küçük akrabalarının evlendiği eşi. “Bul kişi sizge kelin bolot, aksakal, küyөөсүнүн sizderge inilik cayı bar”(‘Ala-Too’ dergisi). = Bu kişi size gelin olur aksakal, kocasının sizlere uzaktan akrabalığı vardır. 3. Yeni evlenmiş kadın. “Camiyla dağı cumuşka kayrattuu, mıktı kelinçek”(C. Aytmatov). = Cemile de işe gayretli, güzel bir gelindir. 4. Evlenme çağına gelmiş olan genç kız. “Toktoo, münözü cumşak, cakşı kelin bolçuday”(T. Sıdıkbekov). = Sakin, yumuşak huylu, iyi bir gelin olacak gibidir.

Kırgız Türkçesinde Kelin kelimesi ile ilgili Türemiş ve Birleşik Sözcükler: Kelindik (келиндик) = Gelinlik; Kelindüü (келиндүү) = Gelinli; Kelinsiz (келинсиз) = Gelinsiz; Kelinçek (келинчек) = Genç gelin; Kelin-kesek, kız-kelin (келин-кесек, кыз-келин) = yeni evlenmiş kadınlar veya gelinler; Kelin aluu (келин алуу) = Gelin almak; Kelin alıp kelüü (келин алып келүү) = Gelin getirmek; Kelin boluu (келин болуу) = Gelin olmak; Kelin көрүү (келин көрүү) = Gelin görmek - güveyin akrabaları, komşuları hediyeler getirerek yeni gelini görme, tanışma merasimidir; Kelin toyu (келин тою) = Gelin toy merasimi; Kelindin үлпөт көйнөгү

(келиндин үлпөт көйнөгү) = Gelinlik; Kelindin ak coolugu (келиндин ак жоолугу) = yeni gelin eve geldiğinde başına ak yazma (başörtü) takılır. Bu ise kızın artık evlendiği, aile kurduğu anlamına gelir. Yazmanın ak renkte olması gelinin gönlü pak olsun dileğidir. Kelin көшөгөсү (келин көшөгөсү) = evin köşesine bez veya tül çekilir, arkasına da gelin oturtulur. Bunun amacı yeni gelini kem gözlerden, nazardan korumaktır; Kelin sebi (келин себи) = Gelin çeyizi; Kelindi otko kirgizüü (келинди отко киргизүү) - ‘ot = ateş, evin ocağı’ denilir. Gelin ve güveyi bütün akrabaları evlerine davet ederek misafir ederler, tanışırlar ve geline eşik - törlerini (eşik = kapı, tör = evin başköşesi) gösterirler. Kelindin төркүнү (келиндин төркүнү) = Gelinin akrabaları; Kelindi cügüntüü (келинди жүгүнтүү) = gelinin güveyin akrabalarına karşı eğilmesi, Kırgızlarda bu hareket saygı gösterisi anlamına gelmektedir; Kelindik kızmat (келиндик кызмат) = Gelinlik etmek - gelinin kaynana, kaynatasına, aile büyüklerine hizmet etmesi; Kelindin tartibi (келиндин тартиби) = yeni gelen gelinin edepli, saygılı, nazik olması, güveyin anne-babasına, akrabalarına karşı eğilip selam vermesidir. Саңы келин (жаңы келин) = Yeni gelin; Balaluu kelin (балалуу келин) = Çocuklu gelin; Cesir kelin (жесир келин) = Dul gelin.

Türk Halklarında hâkim olan gelenekler çerçevesinde aile kurma ve aileye yeni akrabaların “gelin almak” yoluyla katıldığı görülmektedir. “Başıbizga baş koşuldu, tukum ulooçu keldi”(Башыбызга баш кошулду, тукум уло-

очу келди) – Soyu sürdürececek, çoğaltacak geldi, diyerek Kırgızlar yeni gelin geldiğinde çok mutlu olmuşlardır. “Aile” kavramı, Kırgız Türkçesinde “Uy-bülö”(үй-бүлө) kelimesiyle karşılanmaktadır. Üy-bülö kelimesi iki kelimedenden türetilmiştir: Üy: 1. Ev; 2. Yığmak, toplamak, taşımak [4, s. 661]; Bülö: 1. Aile ferdi; 2. Dışların sıkı ve sağlam bağlayan alt yapısı. Bu bağlamda Kırgızlar aileye birbirine sıkı bağlı olan fertlerin toplamı anlamında üy-bülö demişlerdir. Aynı şekilde geline bülöm denmesi de bundan dolayıdır. Bu özel ilgi Kırgızlarda “Aile küçük bir devlettir”(Үй-бүлө бул кичинекей мамлекет) sözüne de yansır. Sağlam ve sağlıklı aileler sonucunda güçlü, sağlıklı bir toplum meydana gelir.

Kırgızlar eskiden beri evlilik kararında çok dikkatli davranmışlar, özellikle gelin adayının iyi bir aileden alınması gerektiğine çok özen göstermişlerdir. Bu durumu “Katın albay kayın al”(Катын албай кайын ал) – Kadın alma kayın al, atasözünde vurgulamışlardır. Gelin olarak alınacak kızın sadece kendisini değil ailesini, hatta tüm sülalesini araştırıp, soruşturulması gerekmektedir. Aileye bakarak kızın nasıl birisi olduğunu anlamak mümkündür. İyi bir ailede büyüyen, iyi terbiye almış kızın gelecekte iyi bir eş ve anne olacağı düşünülmektedir [5, s. 66].

Halkın etnokültürel anlayışını gösteren atasözleri ve deyimlerde gelinin Kırgız toplumundaki yeri ve önemine dair çok sayıda örnek bulunmaktadır.

“Kelin kelet, kız çıgat”(Келин келет, кыз чыгат) – Gelin gelir, kız çıkar. Kırgızlarda bir erkek evlenerek gelin getirir, kendi evinin sahibi olur, kız ise baba evinden çıkıp, başka bir aileye gelerek yeni hayata başlar. Kırgız Türkçesinde evlenme kelimesi erkekler için “üylөнүү”(үйлөнүү), üy – ev; lö-n-üü – le-n-me (ses bilimsel değişimler sonucu) yeni bir ev sahibi olmak, yeni bir aile kurmak anlamına gelmektedir, kızlar için “turmuşka çıguu”(турмушка чыгуу), turmuş – hayat; çıguu – çıkmak, yeni bir hayata başlamak olarak ifade edilmektedir [6, s.95].

“Kelin kelse kut kelet”(Келин келсе кут келет) – Gelin gelse uğur da gelir, diyerek gelin yeni bir doğuşu ve kutsallığı ifade etmektedir. Bu nedenle yeni gelini kötü ruhlardan korumak, kutsallığını muhafaza etmek amacıyla çeşitli âdetler uygulanmaktadır.

“Kelin keldi ırıs keldi”(Келин келди ырыс келди) – Gelin geldi rızık girdi, Kırgızlar yeni gelin geldiğinde evlerine bolluk, bereket, uğur getireceğine inanırlar.

“Kelindi kelgende kör, kempirdi ölgöndө kör”(Келинди келгенде көр, кемпирди өлгөндө көр) – Gelini geldiğinde gör, ihtiyar kadını öldüğünde gör. Gelinin yeni geldiğinde bile nasıl biri olduğu anlaşıldığını, ihtiyar kadının ise öldüğünde yakılan ağıt ile bileneceğini anlatan bu atasözünün anlamı, kadınlara bir öğüt niteliğindedir. Burada geline başka bir aileye geldiği günden ölüncüye kadar iyi bir gelin olma sorumluluğunu vermektedir.

“Kelindin kelgendegisi esinen ketpeyt”(Келиндин келгендегиси эсинен кетпейт) – İlk geldiği gün gelinin aklından çıkmaz. Bu atasözünde gelinin yeni aileye geldiği ilk günlerinde gördükleri, yaşadıkları hayatı boyunca unutulmayacağı ifade edilmiştir.

“Kelindin betin kim murun açsa, oşol ышк”(Келиндин бетин ким мурун ачса, ошол ышк) – Gelin geldiğinde kim duvağını açarsa, gelin o kişiyi kendine yakın olduğunu düşünür.

“Kelin cakşısı - kut”(Келин жакшысы - кут) – İyi gelin evin uğurudur. Kırgızlardaki bu anlayış kadına verilen kut inancının, değerinin, saygısının yansımasıdır.

“Kelin cakşısı - keremet, kelin camanı - ketpes kesik”(Келин жакшысы - керемет, келин жаманы - кетпес кесик) – Gelinin iyisi keremet, kötü gelin ise geçmez bir dert gibidir. Gelin iyi olursa, evin huzuru, mutluluğu artar, kötü ise evin düzeni bozulup, huzuru kaçar.

“Kelini cakşı üydün keregesi cakşı”, “Kelini cakşı üydün keregesi altın”(Келини жакшы үйдүн керегеси жакшы, Келини жакшы үйдүн керегеси алтын) – Gelini iyi olan evin keregesi altın gibidir. Kerege, Kırgız çadırının sağlam ve düz durmasını sağlayan örülmüş ağaçtır. İyi, temiz, becerikli gelinler çadırın keregesini altın gibi parlatırlar, yani evini sağlam ve düzenli tutarlar. “Keregem saga aytam, kelinim sen uk”(Керегем сага айтам, келиним сен ук) – atasözünün karşılığı ise Türkiye Türkçesindeki “Kızım sana söylüyorum, gelinim sen anladır”. Burada gelinlere özel muamele yaparak, onları incitmek için mecaz anlamlı sözlerle eğitmeye, yol göstermeye, ders vermeye çalışmaktır. Doğrudan değil, dolaylı olarak ifade etmenin nedeni geline duyulan saygıdır.

“Kelindin көөнү nazik”(Келиндин көөнү назик) – Gelinin gönlü naziktir. Bu atasözünde de geline yaklaşırken biraz dikkatli ve özenle davranması gerektiği ifade edilmiştir.

“Kelin caman emes, kelgen ceri caman”(Келин жаман эмес, келген жери жаман) – Gelin kötü değildir, gelin olarak geldiği ev kötüdür, atasözünde ise gelinin kötü olmasında kaynana ile kaynatayı ya da diğer aile üyelerini suçlu olarak görmüşlerdir. Bundan dolayı yeni gelen gelinin hatalarını affederek, anlayışlı ve hoşgörülü olmak, iyi nasihatlerde bulunmak öncelikle kaynananın görevi sayılmıştır. Kaynana nasıl biri olursa, gelin de ondan örnek alır ve zamanla kaynananın pek çok özelliğini kazanıp, onun huyuna çekermiş. “Kaynänenin kamırınan”(Кайнененин камырынан) - Türkiye Türkçesindeki karşılığı “Gelin kaynananın toprağına çekermiş” atasözleri bu sorumlulukları açıklamaktadır.

“Kelin ösüp kele catkan butak, kaynene tamır artkan darak”(Келин өсүп келе жаткан бутак, кайнене тамыр арткан дарак) – Gelin gelişecek olan budak ise, kaynana kök salan ağaç gibidir. Gelinler genç oldukları için kaynanalara göre hayat tecrübeleri ve deneyimleri daha az sayılmaktadır, bundan dolayı onların akıl ve öğütlerine saygı göstermeleri ve itaat etmeleri gerekmektedir.

“Kaynene aybattuu bolso, kelini uyattuu bolot”(Кайнене айбаттуу болсо, келини уяттуу болот) - Kaynana heybetli olursa, gelini edepli olur, diyerek bu atasözünde gelin kaynana ilişkisi yansıtılmıştır. Kaynana saygın, itibarı ve hatırı olan birisi olursa, gelin de kaynanadan çekinir ve ona karşı saygılı, edepli olmaya özen gösterir.

“Kelindin boyuna bütsө, kempirdin moynuna бүтөт”(Келиндин боюна бүтсө, кемпирдин мойнуна бүтөт) – Gelin hamile kalırsa, kaynananın boynuna iş düşer. Bu atasözünde evde geline en büyük yardımcı olarak kaynananın doğacak çocuğa bakacağı anlatılmıştır.

“İşmer kelindi beşik canında көр, calkoonu eşik canında көр”(Ишмер келинди бешик жанында көр, жалкоону эшик жанында көр) - Becerikli gelini beşiğin yanında, tembeli eşik yanında gör. Becerikli, hamarat gelin çocuğuna iyi bakar, iyi annelik eder, tembel ise dışarıda aylak aylak gezmek ister.

“Kelindin caman bolgonu - keregi tiybes taşka teñ”(Келиндин жаман болгону кереги тийбес ташка тең) – Gelinin kötü olması gereksiz taş gibidir. Yol üzerinde yolculara engel olup, rahatsızlık veren bir taş ne kadar gereksizse gelinin

kötüsü de öyle faydasız, değersiz, önemsizdir. Yukarıdaki atasözlerinde iyi gelinler evin uğuru, huzuru, mutluluğu olarak değerlendirilirken kötü gelinler ise hiç değeri olmayan, lüzumsuz, önemsiz kimseler olarak yansıtılmaktadır. Temiz, düzenli, edepli, becerikli, hamarat olarak gelinler her zaman aile ve toplum tarafından iyi karşılanıp övülmektedir.

Yeni Evlenen ‘Keline’ Söylenen Dualar (Bata) ve Alkış Sözcükleri:

Kırgız Halkının sözlü kültür ürünlerinde dua ve alkış sözleri önemli bir yer tutar. Yeni doğan çocuğa, yeni evlenen geline, yolculuk esnasında kısacası, sosyal ve gündelik hayatın pek çok anında el açıp bata verirler. Bata (Bata) kelimesi Kur’anın ilk suresi Fatiha’nın (Fatiha-Fata-Bata) Kırgız Türkçesindeki söylenişidir ve dua anlamında kullanılır. Dua etmek ise Bata berüü (bata берүү) olarak ifade edilir. “Batada küç bar” (Багада күч бар) - Duada güç vardır; “Саан менен цер көгөрөт, бата менен эл көгөрөт” (Жамгыр менен жер көгөрөт, бата менен эл көгөрөт) - Yağmur ile yer yeşerir, dua ile halk gönener; “Uluularдын batasın al” (Улуулардын батасын ал) - Büyüklerin duasını al, diyerek ‘bata’ çok kutsal bir ifade olarak sayılmaktadır. Kırgızlarda büyüklere saygıda bulunmak ve onların dualarını almak çok önemlidir. Yeni gelin alan aileye ve geline söylenen batalar şu şekilde geçer:

“Kelin kut bolsun, üyüñö ırıskı tolsun!” (Келин кут болсун, үйүңө ырыскы тоlsун!) – Gelin hayırlı olsun, evine bereket dolsun!

“Kelin ak coltoy bolsun, kelgen ceri cayлуу bolsun!” (Келин ак жолтой болсун, келген жери жайлуу болсун!) – Gelin uğurlu olsun, geldiği yer hayırlı olsun!

“Kelin kiçi peyil bolsun, kabagı carık bolsun!” (Келин кичи пейил болсун, кабагы жарык болсун!) – Gelin alçakgönüllü ve güler yüzlü olsun!

“Kelinde ader bolsun, baba colu adat bolsun!” (Келинде адеп болсун, баба жолу адат болсун!) – Gelin edepli olsun, ecdat yolu örnek olsun!

“Kelinin ıymanduu bolsun, uluunu sıylagan uyattuu bolsun!” (Келинин ыймандуу болсун, улууну сыйлаган уяттуу болсун!) – Gelin imanlı, büyüklere saygılı olsun!

“Kelin bak-taalayлуу bolsun! Karmaşkan kolu üzülböсүн!” (Келин бак-таалайлуу болсун! Кармашкан колу үзүлбөсүн!) – Gelin mutlu mesut olsun! Birleşen eli hiç ayrılmasın!

“Ak cooluguñ başıñdan tüşpösün!” (Ак жоолугуң башыңдан түшпөсүн!) – Ак yazman yere düşmesin! Evliliği bozulması anlamında duadır. Kırgızlarda yeni geline ak жоолук = ak yazma / başörtü takılır. Bu ise kızın artık evlendiği, aile kurduğu anlamına gelir. Yazmanın ak renkte olması gelinin gönlü pak olsun dileğidir.

“Köşөгöñ көгөрсүн! Iris-keşiktüü bol! Kuday calgasın! Tileğindi bersin! Carıñ менен тең кар! Aldıñdı bala bassın, artıñdı mal bassın” (Көшөгөң көгөрсүн! Ырыс-кешиктүү бол! Кудай жалгасын! Жарың менен тең кары! Алдыңды

бала бассын, артыңды мал бассын!) – Allah mutlu mesut etsin! Dualarını kabul etsin! Bir yastıkta kocatsın! Rızkın bol olsun!

“Eteğinden calgasın! Bala-bakıraluu bol!” (Этегиден жалгасын! Бала-бакыралуу бол!) – Allah çoluk çocuğa karıştırsın!

“Kayın atanı kandaı kör, kayın eneñdi canday kör, Aytkan akıl-nasaatın, ağarıp atkan tañday kör” (Кайын атаны кандай көр, кайын энени жандай көр, Айткан акыл-насаатын, агарып аткан таңдай көр) [7, s.105].

Kaynatayı kağan olarak gör, kaynanayı canan gibi gör, Verdiği akıl ve nasihatleri tan ağarması gibi hoş gör. “Kelgen ceriñe kenen bol (Келген жериñе кенен бол), Kılaar işiñe beleñ bol (Кылаар ишиñе белең бол), Algañıña tattuu bol (Алганыña таттуу бол), Acarıñ açkan akkuu bol (Ажарыñ ачкан аккуу бол), Şaar kılıp üyüñdü (Шаар кылып үйүңдү), Şar turmuşka şattuu bol” (Шар турмушка шаттуу бол) [7, s.109].

Yukarıda görüldüğü gibi Kırgız kültüründe evlilik merasimlerinde dua ve alkış sözleri daha çok gelin için söylenmektedir. Evlenme geleneğinin en önemli bireyi olan gelin, ailenin temelini ve neslin devamlılığını sağlayan, eşi, akrabayı birbirine bağlayan biri olmanın yanı sıra iyi huylu, iffetli, temiz, hamarat, becerikli, güler yüzlü, eşinin ailesine, akrabalarına saygılı ve üzerine düşen görevi yerine getirmesi gereken biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sonuç olarak söyleyecek olursak, çok eski ve köklü bir kültüre sahip Kırgız toplumunun dünya görüşünde gelin bolluk ve bereketin sembolü, ocağın devamı olarak kabul edilip, geline oldukça önem verildiği ve bu kültürel değerlerin sözlü geleneğe geniş ölçüde yansıdığı görülmüştür.

Kaynakça

1. Gümüş M. Türkçe “Gibi”, Kırgızca “Sıyaktuu” Edatıyla Yapılan Bazı Benzetmelerin Kültürdilbilim Açısından Değerlendirilmesi, K. Karasaeв атындагы Бишкек мамлекеттик университетинин жарчысы – 2020. - №4(54). – 14 б.
2. Aydemir A. Türk Dünyasında Bazı Düğün Terimleri ve ‘Al Duvak’ Geleneği Üzerine, Ankara – 2013. - s. 622
3. Ekşi P. Altay Dillerinde /K/ Fonemi, İdil Sanat ve Dil Dergisi, Cilt 1, - 2012. - s. 17-29.
4. Акматалиев А. Кыргыз тилинин сөздүгү, I-II. Бишкек – 2011. – 661 б.
5. Dıykanbayeva M. Kırgız Atasözlerinde Kadın ve Toplumdaki Yeri. - Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi – 2017. - s. 66
6. Aynakulova G. Kırgızlarda Evlilik ve Evlenme Törenler, Milli Folklor – 2006. - s. 95
7. “Эл адабияты” сериясынын 29-тому, Каада-салттар, Ак баталар, Бишкек -2003. -105- 109 б.